

Nr 8.

Ankom till riksdagens kansli den 13 april 1920 kl. 5 e. m.

Andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 8, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående införande av ett klarare och mer begripligt lagspråk.

I en inom andra kammaren av herr *Carlström* väckt motion, nr 213, hemställes, att riksdagen måtte besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning om och huruvida vårt lagspråk kunde reformeras i den riktningen, att en klarare, mera begriplig lagtext kunde åvägbringas, som ej kunde ge upphov till misstolkning och ovisshet, samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kan föranleda.

Till stöd för sitt yrkande har motionären anført följande:

»Vårt land kan näppeligen sägas vara ett laglöshetens land i den bemärkelsen, att det skulle råda brist på lagar. Tyvärr synes det vara så, att vi ega allt för många lagar, men allt för få medborgare som hålla dem i helgd. Detta beror dock säkerligen ej på lagarnas mängd utan fast mer därpå, att lagarna äro i många fall så otydligt skrivna och så svårfattliga, att menige man ej förstår deras innehåll. Det är ju tydligt, att då det gäller att formulera en lag det givetvis måste uppstå svårigheter att avfatta den så, att densamma klart och tydligt kan i alla avseenden utsäga den andemening, som ligger till grund för dess stiftande, men man borde dock ha skäl att fordra, att en lagparagraf är så pass tydlig, att åtminstone juridiskt bildade personer ej kunde tolka den på olika sätt.

Jag behöver nu inte här påvisa de oändligt många fall, där sådana lagar givit upphov till misstolkning och lagbrott, jag vill endast exem-

pelvis nämna ett par under senare år utgivna lagar, nämligen lagen om inskränkning för viss tid i rätten att överlåta fast egendom, av den 28 juni 1918 med den förändring som i följd skedde i samma lag, samt lagen om tillfälliga åtgärder till förekommande av skövling av skog å fastighet i enskild ägo, av samma datum. Dessa lagars välgörande ändamål är obestridligt, men på grund av sin avfattning hava de givit upphov till ett fullkomligt rättslöshetstillstånd för många, som de ej synes havt avsikt att drabba. Genom en sådan lagstiftning måste känslan för lagarnas helgd ovillkorligen undergrävas och menige mans intresse för lagarna minskas. Vårt folk borde nu stå på en sådan kulturnivå, att det kunde läsa och förstå en lag utan att behöva fråga juristerna till råds; och detta kunde ske, om nämligen lagen vore skriven på rätt, god svenska, men med de obegripliga vändningar, som vårt lagspråk i många fall har, blir det ju ofta oknäckbart även för den lagkloke.

Här synes en reform vara påkallad i den riktningen, att vårt lagspråk finge en mera klar och begriplig avfattning, även om texten därmed bleve något längre till sin avfattning.

Visserligen är det ju tillbörligt med en viss pietet för vårt gamla lagspråk, men denna får ej sträcka sig så långt, att man låter bokstavs-träldomen göra våld på sunda förnuftet.»

Utskottet kan ej helt ställa sig på motionärens ståndpunkt, då han framhåller, »att lagarna i många fall äro så otydligt skrivna och så svårfattliga, att menige man ej förstår deras innehåll» eller då han talar om »de oändligt många fall, där sådana lagar givit upphov till misstolkning och lagbrott», eller då han påstår, att de »på grund av sin avfattning givit upphov till ett fullkomligt rättslöshetstillstånd för många, som de ej synas haft avsikt att drabba». Såsom generella omdömen äro dessa yttranden utan tvivel betydligt överdrivna och det torde väl knappast hava varit motionärens mening att ge dem allmän-giltig betydelse.

Utskottet.

Beträffande 1734 års lagbok har den ju tvärt om ansetts för sin tid vara ett mästerverk av kärnfull, klar och enkel framställning, och även flera i senare tid framkomna lagar torde kunna sägas ha fått en mönster-gill form. Det lär väl heller icke kunna betvivlas, att de personer, som närmast hava haft ansvaret för lagförslagets utformning, allvarligt vinnlagt sig att ge dessa formell tydlighet. Det må emellertid framhållas, att därvid icke obetydliga svårigheter ofta möta. De i lagtexten använda uttrycken hava icke sällan erhållit karaktären av ett

slags juridiskt-teknisk terminologi med sin noggrant fixerade betydelse, som icke alltid sammanfaller med den betydelse samma uttryck äger i det nutida språket. Ett utbytande av denna terminologi komme säkerligen att medföra omskrivningar, som ej sällan torde i betydande grad vidga lagtexten utan att likväl bjuda större garanti för bestämt preciserat innehåll. Därtill kommer, att själva detta innehåll kan vara av sådan beskaffenhet, att dess riktiga uppfattande kräver vissa juridiska eller fackliga insikter, och att därför lagarna huru de än i rent språkligt avseende formuleras dock för den stora allmänheten måste framstå som mer eller mindre svårfattliga.

Att riksdagen i fråga om dessa lagar, som i regel äga en för lång tid bestående giltighet, och som tillkommit efter sorgfällig prövning, skulle hos Kungl. Maj:t begära utredning angående språkets reformering, synes utskottet ej kunna leda till något resultat. Huru önskvärt det än kunde vara att få hela detta lagverk avfattat i en enkel och klar *nutidssvenska*, torde dock en var inse, att detta kan ske endast i den mån lagarna på grund av nya förhållanden och förändrad rättsuppfattning måste underkastas revision, en revision, som ju partiellt ständigt fortgår.

I motiveringen för sin framställning har emellertid motionären pekat på förhållanden, som otvivelaktigt förtjäna ett visst beaktande. De exempel han anför på lagar, som han anser lida av formella brister samt i enkelhet och klarhet lämna åtskilligt övrigt att önska, ge antydan om, att han särskilt tänkt på de författningar — ofta av mer eller mindre tillfällig karaktär — som allt jämt utkomma, och som synnerligast under den senaste kristiden till betydande antal framkallats av därunder rådande exceptionella förhållanden, och vilka den stora allmänheten eller grupper därav i sitt dagliga handlande måst ställa sig till efterrättelse. Många av dessa författningar kunna utan tvivel ge anledning till berättigad kritik i avseende på den formella avfattningen. De anförda exemplen äro i detta fall belysande.

Ett lika påtagligt exempel kunde motionären nyligen påvisa inom andra kammaren, då det gällde ändrad lydelse av slutbestämmelserna i lagen den 19 juni 1917 om de svenska lapparnas rätt till renbeten i Sverige. Ehuru dessa bestämmelser berörde ett särdeles enkelt förhållande, hade de dock fått en avfattning, som gjorde dem synnerligen svårbegripliga.

Nu kan det visserligen anmärkas, att flertalet även av dessa författningar tillkomma under samverkan mellan konung och riksdag, och att ansvaret för påtalade brister faller även på riksdagen. Ur viss syn-

punkt må detta vara sant. Men å andra sidan kan väl näppeligen fordras, att riksdagen — i första hand dess lagutskott — skall kunna egna avsevärd tid åt den rent formella granskningen. Riksdagens huvuduppgift härvidlag måste ju alltid vara den rent sakliga prövningen.

Fast utskottet sålunda funnit, att motionären i vissa avseenden haft grundad anledning till sin framställning, anser dock utskottet, att knappast något skulle vinnas genom utredning. En sådan skulle visserligen kunna framvisa de brister, som vidlåda lagar och författningar, men knappast något osvikligt medel till dessa bristers undanröjande, då det sätt, varpå avfattningen sker, alltid måste bero på förmågan hos de personliga krafter, som bära ansvaret för lagarnas utformning.

I anslutning till vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att ifrågavarande motion ej måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 13 april 1920.

På utskottets vägnar:

FRANS BERGGREN.

Närvarande vid ärendets slutbehandling: herrar *Berggren*, *Berglund*, *Welin*, *Åhrberg*, *Johanson* i Huskvarna, *Jungnell**, *Johanson* i Rimforsa*), *Westman*, *Elldin* och *Olsson* i Labbemåla.

*) Icke närvarande vid utlåtandets justering.